

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

BANKU UZRAUDZĪBA

VUM tematiskā pārbaude par 9. SFPS

Novērtējums par iestāžu gatavību
9. SFPS ieviešanai

BANKENTOEZICHT

2017. gada novembris

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Saturs

Kopsavilkums	2
1. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS vispārējie rezultāti	5
1.1. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS kvantitatīvie rezultāti	5
1.2. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS kvalitatīvie rezultāti	7
Saīsinājumi	13

Kopsavilkums

Finanšu krīzes laikā tika gūta svarīga mācība – banku grāmatvedības standartos izmantotie radušos zaudējumu modeļi bieži noveduši pie situācijas, ka uzkrājumi tiek veidoti pārāk mazā apjomā un pārāk vēlu. Tāpēc G20 valstu vadītāji nāca klajā ar rekomendāciju, ka grāmatvedības standartu izstrādātājiem vajadzētu apsvērt iespēju mainīt uzkrājumu veidošanas standartus, iestrādājot kredītzaudējumu aplēsēs uz nākotni vērstu informāciju. Lai to panāktu, izstrādāts jaunais grāmatvedības standarts par finanšu instrumentiem (9. SFPS), kura uzdevums ir nodrošināt atbilstošāku un savlaicīgāku uzkrājumu atzīšanu. 9. SFPS noteiktas arī jaunas klasifikācijas un novērtēšanas prasības, saskaņā ar kurām finanšu aktīvi tiek klasificēti, balstoties uz uzņēmējdarbības modeli, kura ietvaros tie tiek turēti, un uz to līgumā noteikto naudas plūsmu iezīmēm.

Standarts stāsies spēkā ar 2018. gada 1. janvāri un aizstās pašlaik piemēroto grāmatvedības standartu – 39. SGS. Ņemot vērā jaunā standarta sarežģītību un gaidāmos izaicinājumus, ar kuriem būs jāsaskaras iestādēm, to piemērojot, Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) ietvaros tika nolemts veikt tematisku pārbaudi par 9. SFPS, aptverot nozīmīgās iestādes (NI) un mazāk nozīmīgās iestādes (MNI). Šī pārbaude pieder pie 2016. un 2017. gada uzraudzības prioritātēm. Attiecībā uz NI pārbaude aptver visas nozīmīgās iestādes, kas sniedz pārskatus saskaņā ar SFPS¹, un to veica kopējās uzraudzības komandas (KUK). Tā pamatojas uz informāciju, kas no šīm iestādēm iegūta 2017. gada 1. ceturkšņa laikā, analizējot attiecīgos dokumentus, intervējot banku vadību un risinot uzraudzības dialogu, lai paziņotu un apspriestu rezultātus. Vērtējums pamatojās galvenokārt uz praksi, kas starptautiskā līmenī tiek uzskatīta par labāko praksi un atspoguļota Bāzeles Banku uzraudzības komitejas (BCBS) un Eiropas Banku iestādes (EBI) izdotajos norādījumos. Tematiskā pārbaude attiecībā uz MNI aptvēra šo iestāžu izlasi un tika veikta ciešā sadarbībā ar valstu kompetentajām iestādēm (VKI). Tā balstīta uz apsekojumu pašnovērtējuma veidā, kurā par pamatu tika izmantotas EBI veidnes, ņemot vērā proporcionalitātes principu un MNI specifiku. Attiecībā uz NI un MNI tematiskās pārbaudes galvenais mērķis bija novērtēt iestāžu gatavības pakāpi 9. SFPS ieviešanai, noteikt tā potenciālo ietekmi uz uzkrājumu veidošanu, kā arī veicināt jaunā standarta konsekventu piemērošanu.

Šajā ziņojumā sniegti pirmie 9. SFPS tematiskās pārbaudes kvantitatīvie un kvalitatīvie rezultāti attiecībā uz NI un MNI.

Pamatojoties uz informāciju, ko sniedza tādas NI, kurās sasniegta augsta ieviešanas pakāpe (un kurām tādējādi ir visticamākie dati), tiek lēsts, ka pilnīgas ieviešanas posma vidējā negatīvā ietekme uz regulatīvo pirmā līmeņa pamata kapitāla (CET1) rādītāju būs 40 bāzes punkti. Pamatojoties uz tādu MNI, kas jau sasniegušas būtisku gatavības pakāpi, sniegtajiem datiem, pilnīgas ieviešanas posma vidējā negatīvā ietekme uz regulatīvo CET1 rādītāju būs 59 bāzes punkti. Šie rezultāti liecina, ka

¹ Ar dažiem izņēmumiem, kas sīkāk aprakstīti tālāk (sk. punktu par pārbaudes tvērumu).

prudenciālajā izteiksmē 9. SFPS ietekme uz iestādēm, kuras piemēro standartizēto pieeju (SP), domājams, būs lielāka, nekā uz tām iestādēm, kuras piemēro uz iekšējiem reitingiem balstīto (IRB) pieeju attiecībā uz kredītrisku.²

Papildus kvantitatīvajai ietekmei ziņojumā sniegts arī kopsavilkums par tematiskās pārbaudes galvenajiem kvalitatīvajiem rezultātiem attiecībā uz NI un MNI, atspoguļojot vairākas jomas, kuras identificētas kā ārkārtīgi svarīgas 9. SFPS ieviešanas procesā. Vispārējais secinājums ir tāds, ka dažās iestādēs joprojām nepieciešami uzlabojumi, lai panāktu augstu 9. SFPS īstenošanas kvalitāti. Kopumā uzraugi secinājuši, ka lielākās NI ir sasniegušas augstāku sagatavošanās pakāpi nekā mazākās NI. Aspekts, kas tiek uzskatīts par vislielāko izaicinājumu, ir vērtības samazinājuma novērtēšana, kas prasa būtiskas pārmaiņas iestāžu iekšējos procesos un sistēmās. Taču iestādes sastapušās ar izaicinājumiem arī finanšu instrumentu klasifikācijas un novērtēšanas jomā. NI un MNI tematiskā pārbaude parādījusi, ka lielākā daļa iestāžu intensīvi strādā pie 9. SFPS īstenošanas. Daudzas no tām jau pabeigušas finanšu instrumentu grupēšanu klasifikācijas un novērtēšanas vajadzībām un strādā pie saviem esošajiem iekšējiem modeļiem, kas kalpo kā bāze jaunā ar vērtības samazināšanos saistīto PKZ ietvara ieviešanā. Neraugoties uz paveikto, daudzām iestādēm vēl jānostiprina PKZ modeļu pārvalde un jāuzlabo grāmatvedības politika, kas daudzos gadījumos ir pārāk nekonkrēta. Uzlabojumi nepieciešami, piemēram, attiecībā uz nosacījuma "tikai pamatsummas un procentu maksājumi" (TPPM) pārbaudi un saistību neizpildes definīciju grāmatvedības kontekstā. Līdzīgi nepieciešams turpmāks darbs saistībā ar kredītriska ievērojamas palielināšanās (KRIP) novērtēšanu, uz nākotni vērsta informācijas iekļaušanu PKZ novērtēšanā, apstiprināšanu un atpakaļejošām pārbaudēm. Daudzos gadījumos joprojām nepieciešama grāmatvedības definīciju saskaņošana ar regulatīvajām definīcijām. Turklāt iestādes joprojām turpina iestrādāt savā politikā un procedūrās EBI pamatnostādnes par PKZ.

Šī uzraudzības pārbaude aptver 106³ NI, kuras sagatavo savus finanšu pārskatus saskaņā ar SFPS augstākajā konsolidācijas līmenī un ir tiešā ECB uzraudzībā. Lai atvieglotu pārbaudes veikšanu, ECB banku uzraudzības funkcija un VKI sagatavoja norādījumus, kuros bija izklāstīts, ko uzraudzības iestādes sagaida no iestādēm un kādi vērtēšanas kritēriji izmantoti NI novērtējumā, kas vērsts uz to, lai konsekventi izvērtētu iestāžu gatavību 9. SFPS ieviešanai un veicinātu tā ieviešanu. Pēc tam VKI vajadzībām tika sagatavoti vienkāršoti metodoloģiskie norādījumi attiecībā uz MNI,

² Pamatojoties uz iestāžu iesniegto kvantitatīvo informāciju, gaidāms, ka MNI gadījumā ietekme uz CET1 būs lielāka. Viens no iespējamajiem izskaidrojumiem ir tāds, ka MNI, pildot prudenciālās prasības attiecībā uz kredītrisku, pārsvarā piemēro standartizēto pieeju (SP). Ļoti vienkāršots piemērs: ja divu iestāžu riska darījumi saistīti ar vienādu riska līmeni, vienādam grāmatvedības uzkrājumu palielinājumam saistībā ar prudenciālo pieeju grāmatvedības uzkrājumiem būs lielāka ietekme uz iestādes CET1 tādā iestādē, kura saviem portfeļiem piemēro SP, nekā tādā iestādē, kura saviem portfeļiem piemēro IRB pieeju (pieņemot, ka iestādē, kura izmanto IRB pieeju, ir deficīts un ka tā attiecīgi jau atskaita šo deficītu no CET1). Portfeļiem, kuriem piemēro IRB pieeju, starpību starp grāmatvedības uzkrājumiem saskaņā ar 39. SGS un prudenciālajiem paredzamajiem zaudējumiem – deficītu – absorbēs (pilnībā vai daļēji) grāmatvedības uzkrājumu pieauguma ietekme uz CET1 brīdī, kad tiek uzsākta 9. SFPS piemērošana (atšķirībā no portfeļiem, kam piemēro SP).

³ 9. SFPS tematiskā pārbaude veikta augstākajā konsolidācijas līmenī. Pārbaude neietvēra dažas nozīmīgās iestādes šādu iemeslu dēļ: i) tās piemēro valsts vispārpieņemtos grāmatvedības principus nevis SFPS; ii) tās ir nozīmīgu iestāžu meitasuzņēmumi vai filiāles, iii) uz tām attiecas īpaši izņēmumi, pamatojoties uz individuāliem faktoriem (piemēram, apvienošanas).

ņemot vērā šo iestāžu specifiskās iezīmes. MNI tematiskā pārbaude tika veikta, aptverot 77 iestāžu izlasi, ciešā sadarbībā starp ECB banku uzraudzības funkciju un VKI.

NI pārbaudes pirmais posms veikts tajās iestādēs, kuras 2017. gada 1. ceturksnī bija gatavas novērtējumam. Tās iestādes, kuras nebija pilnībā gatavas, 2017. gada 1. ceturksnī saņēma brīdinājuma vēstuli, un KUK tajās veiks pārbaudi līdz 2017. gada 30. novembrim. Konstatējumi un korektīvās darbības tiks paziņotas iestādēm, un 2018. gada laikā KUK veiks papildu pārbaudi saistībā ar neatrisinātajiem jautājumiem. Taču jau ir noticis uzraudzības dialogs ar tām iestādēm, kuras tematiskās pārbaudes ietvaros jau (pilnībā vai daļēji) novērtētas, un pamatā apstiprinājušies iepriekšējie konstatējumi. Taču uzraudzības darbinieki varēja novērot, ka iestādes pēc pārrunām par individuāliem konstatējumiem panākušas zināmu progresu visās NI tematiskās pārbaudes aptvertajās jomās. Bija redzams, ka atsevišķas iestādes panākušas visbūtiskākos uzlabojumus attiecībā uz pārvaldību, tālāk sekoja uzlabojumi uzņēmējdarbības modeļa, TPPM pārbaudes un saistību neizpildes definēšanas jomā. Vairākās iestādēs notikuši uzlabojumi arī KRIP metodoloģijas un PKZ novērtēšanas jomā. Tomēr jāpārvar vēl ar daudziem 9. SFPS ieviešanas aspektiem saistītās problēmas. Uzraugi rūpīgi monitorēs iestāžu progresu jaunā standarta īstenošanas jomā.

1. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS vispārējie rezultāti

Kā bija gaidāms, jaunā standarta ieviešana iestādēm ir liels izaicinājums un tās pielikušas daudz pūļu, lai pienācīgi sagatavotos brīdim, kad tiks uzsākta standarta piemērošana. Pamatojoties uz tematiskās pārbaudes pirmajiem rezultātiem, ir skaidrs, ka dažās iestādēs joprojām nepieciešami uzlabojumi. Tas neattiecas tikai uz vērtības samazināšanās ietvaru, kur nepieciešamas būtiskas iekšējo sistēmu un procesu pārmaiņas, bet arī uz citiem aspektiem saistībā ar finanšu instrumentu klasifikāciju un novērtēšanu, kur daudzās iestādēs vēl nav sasniegts nepieciešamais minimālais līmenis. Jauno PKZ ietvaru parasti uzskata par smagāko 9. SFPS daļu, jo tas prasa piešķirt būtiski lielāku nozīmi riska vadībai, datu pieejamībai un ekspertu sprieduma pielietojumam grāmatvedības mērķiem, un šai sakarā jābūt ieviestai spēcīgai pārvaldībai un skaidriem iekšējiem procesiem. Kopumā uzraugi konstatējuši, ka sagatavotības pakāpe starp novērtētajām iestādēm ļoti atšķiras. Tāpēc tās NI, kurās 9. SFPS ieviešana veikusies lēnāk nekā citās līdzīgās iestādēs, 2017. gada 1. ceturksnī saņēma uzraudzības iestādes vēstuli, kurā izklāstītas galvenās bažas attiecībā uz progresu un aicināts sagatavot rīcības plānu. Vairākās diskusijās ar nozares pārstāvjiem noskaidrojies, ka šī iniciatīva, kā arī pašas tematiskās pārbaudes uzsākšana palīdzējusi vairot iestāžu izpratni par izaicinājumiem, kas saistīti ar standarta ieviešanu. Tā rezultātā daudzas no tām veikušas korektīvus pasākumus un atvēlējušas šim projektam vairāk resursu.

1.1. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS kvantitatīvie rezultāti

Uzraugi apkopojusi arī iestāžu aplēses par potenciālo kvantitatīvo ietekmi un atbilstošo ietekmi uz regulatīvajiem kapitāla rādītājiem brīdī, kad tiks uzsākta 9. SFPS piemērošana, pamatojoties uz 2017. gada 1. ceturksnī pieejamajiem datiem. Aplēstā vidējā kvantitatīvā ietekme uz tematiskajā pārbaudē aptvertajām uzraudzītajām iestādēm pamatā atbilst rezultātiem, kas tika iegūti EBI veiktajā un 2017. gada 13. jūlijā publicētajā 9. SFPS ietekmes otrajā izvērtējumā⁴, kurš aptvēra iestāžu izlasi. Ņemot vērā tikai labāk sagatavotās iestādes no NI izlases, aplēstā 9. SFPS pilnīgas ieviešanas posma vidējā negatīvā ietekme uz CET1 rādītāju ir 40 bāzes punkti⁵. Šī ietekme ir zemāka nekā visai novērtējuma aptverto nozīmīgo iestāžu izlasei aplēstā vidējā ietekme.

⁴ Sk. EBI ziņojumu par 9. SFPS ietekmes otrā izvērtējuma rezultātiem.

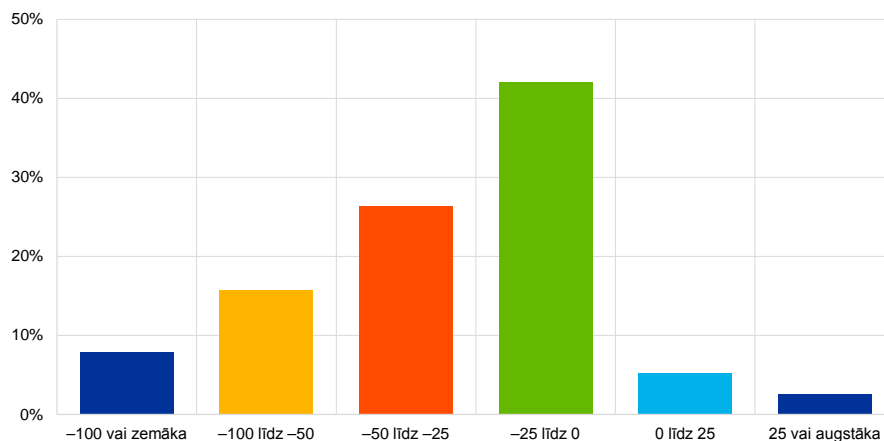
⁵ Vidējais rādītājs ietver tikai iestādes, kurās ietekme ir negatīva.

1. attēls

9. SFPS ietekmes uz NI CET1 rādītāju kvantitatīvs novērtējums⁶

Ietekmes diapazoni attiecas uz iestādēm, kurās sasniegta augstāka gatavības pakāpe

(Vienības: bāzes punkti; vertikālā ass: % no iestādēm; horizontālā ass: ietekme uz CET1 rādītāju)

Avots: dati iegūti no iestāžu iesniegtajām kvantitatīvajām veidnēm.

Visbeidzot, ņemot vērā 2018. gadā paredzēto uzraudzības stresa testu, kurā pirmo reizi tiks ņemts vērā 9. SFPS, ECB banku uzraudzības funkcija mudina iestādes atvēlēt šim stresa testam atbilstošus resursus, lai cita starpā nodrošinātu, ka tās varēs efektīvi un precīzi apstrādāt datu pieprasījumus, kā to prasa atbilstošā stresa testu metodoloģija.

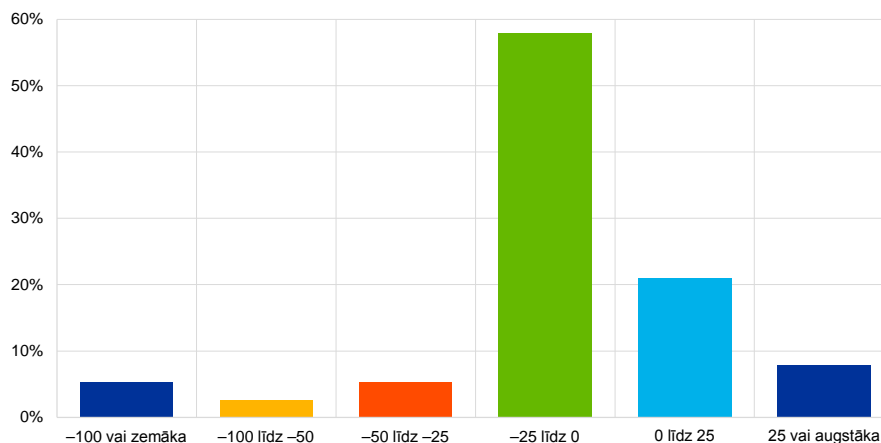
⁶ Norādītie diapazoni attiecas uz 9. SFPS ieviešanas kopējo ietekmi, t.i., ar klasifikāciju un novērtēšanu saistīto ietekmi un PKZ atzīšanas radīto ietekmi. Attēlā redzamās pozitīvās ietekmes pamatā galvenokārt ir ietekme, ko rada finanšu instrumentu klasifikācija un novērtēšana saskaņā ar jaunajiem 9. SFPS noteiktajiem grāmatvedības noteikumiem.

2. attēls

9. SFPS ietekmes uz MNI CET1 rādītāju kvantitatīvs novērtējums

Ietekmes diapazoni attiecās uz MNI, kurās sasniegta augstāka gatavības pakāpe

(Vienības: bāzes punkti; vertikālā ass: % no iestādēm; horizontālā ass: ietekme uz CET1 rādītāju)

Avots: dati iegūti no MNI iesniegtajām kvantitatīvajām veidnēm.

Attiecībā uz MNI – un ņemot vērā tikai tās izlasē iekļautās MNI, kurās sasniegta augsta gatavības pakāpe, – aplēstā 9. SFPS pilnīgas ieviešanas posma vidējā negatīvā ietekme uz CET1 rādītāju ir 59 bāzes punkti⁷. Līdzīgi kā NI gadījumā šī ietekme ir mazāka nekā visai izlasei aplēstā vidējā ietekme, savukārt visbūtiskāko ietekmi izraisa prasības attiecībā uz vērtības samazināšanos.

1.2. Tematiskās pārbaudes par 9. SFPS kvalitatīvie rezultāti

Veicot tematisko pārbaudi attiecībā uz NI, galvenā uzmanība tika pievērsta deviņām jomām, kuras uzraugi identificēja kā ļoti svarīgas, domājot par pienācīgu 9. SFPS ieviešanu. Šajā ziņojumā sniegts pārskats par secinājumiem, ņemot vērā katru no jomām, kam tika pievērsta īpaša uzmanība, un uzsverot novērotos labākās prakses piemērus. Attiecībā uz NI šie rezultāti balstās uz 2017. gada 1. ceturkšņa laikā veikto novērtējumu, iestrādājot arī laikā līdz 2017. gada vidum ar katru no iestādēm veiktā uzraudzības dialoga rezultātus. Attiecībā uz MNI rezultāti balstās uz 77 iestādēs veikto novērtējumu.

Attiecīgi ir svarīgi atzīmēt, ka visos šajā ziņojumā minētajos aspektos pa šo laiku varētu būt notikuši uzlabojumi. Uzraugi nepārtraukti monitorē iestāžu veiktās ieviešanas aktivitātes, īpaši saistībā ar rekomendācijām, kas novērtējuma laikā tika sniegtas par konkrētiem jautājumiem.

Vairums konstatējumu attiecas gan uz NI, gan MNI. Tajos gadījumos, kad tika novērotas būtiskas atšķirības starp konstatējumiem attiecībā uz NI un MNI, tas skaidri norādīts ziņojumā.

⁷ Vidējais rādītājs ietver tikai iestādes, kurās ietekme ir negatīva.

1.2.1. Pārvaldība, procesi, sistēmas un atklājamā informācija

Kopumā iestādes intensīvi strādā pie savu procesu pielāgošanas 9. SFPS un veic būtiskus ieguldījumus IT sistēmās. Vairums projektu plānu tika novērtēti kā lielā mērā atbilstoši, jo tie aptvēra visus vadības līmeņus un visas atbilstošās organizatoriskās struktūrvienības (īpaši riska, finanšu, operatīvās, IT un audita struktūrvienības). Gadījumos, kad novērtējuma rezultāts nebija apmierinošs, uzraudzības darbinieki mudināja iestādes uzlabot projektu pārvaldību, uzsverot, ka vadības struktūras iesaiste un atbildība ir vitāli svarīga. Jomas, kur nepieciešami turpmāki uzlabojumi, ir ar PKZ metodoloģiju saistītās iekšējās dokumentācijas pieejamība un kvalitāte un informācijas atklāšanas politika. Attiecībā uz informācijas atklāšanas politiku dažās iestādēs pēc uzraudzības dialoga bija vērojami uzlabojumi.

Visbeidzot, tiek sagaidīts, lai tiktu ieviesti stingri pārvaldības un iekšējās kontroles procesi attiecībā uz ārējo piegādātāju novērtējumu. Tas ir vēl jo svarīgāk mazākām iestādēm, ņemot vērā, ka tās ir lielākā mērā atkarīgas no trešo pušu piegādātiem produktiem, piemēram, modeļiem, datiem un scenārijiem. Produktiem, kas pirkti no ārējiem piegādātājiem, jābūt pielāgotiem konkrētās iestādes riska profilam un pašā iestādē jābūt labai izpratnei par attiecīgo produktu.

1.2.2. Uzņēmējdarbības modeļu novērtēšana finanšu instrumentu klasifikācijas vajadzībām

Lielais vairums NI izstrādājušas politikas projektus un ieviešanas atbilstošas procedūras uzņēmējdarbības modeļu novērtēšanai, lai veiktu finanšu instrumentu klasifikāciju atbilstoši jaunajiem kritērijiem. Turklāt vairums institūciju jau veikušas sākotnējo esošo finanšu instrumentu/portfeļu grupēšanu atbilstoši identificētajiem uzņēmējdarbības modeļiem.

Taču dažos gadījumos politikas projekti, kuros izklāstīti noteikumi attiecībā uz finanšu instrumentu klasifikāciju uzņēmējdarbības modeļu ietvaros, šķiet samērā nekonkrēti un dod iespēju plašai interpretācijai. Lai gan dažas iestādes pa šo laiku novērsušas šos trūkumus, vairumam iestāžu joprojām jāstrādā pie šā aspekta. Īpaši tika atzīmēts, ka vairākos gadījumos uzņēmējdarbības modeļu novērtēšanas politikā trūkst skaidras sasaistes ar iestādes pārvaldību, atalgojuma nosacījumiem un riska vadību. Vēl viena joma, kurā grāmatvedības politikai būtu jābūt precīzākai, ir finanšu instrumentu pārklasificēšana uzņēmējdarbības modeļu pārmaiņu rezultātā.

Visbeidzot, joprojām skaidrāk jādefinē, kāds ir finanšu instrumentu pārdošanas darījumu apjoms, kura gadījumā var uzskatīt, ka šie pārdošanas darījumi notiek reti vai ir nenozīmīgi.

1.2.3. **Klasifikācija un novērtēšana: nosacījuma "tikai pamatsummas un procentu maksājumi" (TPPM) pārbaude**

Vairums NI ieviešanas standartizētus procesus, ko izmanto, lai pārbaudītu, vai finanšu instrumenta naudas plūsmas veido tikai pamatsummas un procentu maksājumi. TPPM pārbaude jāiztur, lai finanšu instrumentu varētu klasificēt amortizētajā iegādes vērtībā vai patiesajā vērtībā ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos. Šie standartizētie procesi bieži ietver iekšējus vai ārēju konsultantu izstrādātus detalizētus kontrolosarakstus un lēmumu pieņemšanas algoritmus.

Dažās iestādēs – gan NI, gan MNI – nav skaidri definēts etalontests, kas jāveic, lai novērtētu, vai finanšu instruments ar mainītu naudas laika vērtību atbilst TPPM kritērijiem. Uzraugi rūpīgi monitorē šajā jomā sasniegto progresu. No visām iestādēm tiek sagaidīts, lai tās būtu ieviešanas standartizētus procesus, kas ļautu tām savās sistēmās novērtēt un identificēt finanšu instrumentus ar kritiskām TPPM iezīmēm.

1.2.4. **Vērtības samazināšanās: saistību neizpildes definīcija 9. SFPS izpratnē**

NI parasti piemēro konsekventu saistību neizpildes definīciju gan iekšējās kredītriska pārvaldības, gan 9. SFPS mērķiem. Turklāt iestādes saskaņo saistību neizpildes grāmatvedības un regulatīvās definīcijas, lai gan dažām institūcijām vēl jāpanāk tālāks progress šajā jomā. Šajā sakarā uzraugi mudina iekšējā riska pārvaldības un publisko finanšu pārskatu sniegšanas kontekstā izmantot EBI ienākumus nenesošo riska darījumu definīciju⁸. Viena no jomām, kur iestādes var panākt uzlabojumus, saistīta ar konsekventu būtiskuma sliekšņu noteikšanu saistību neizpildes konstatēšanai, lai gan kopumā ir vērojama vēlme saskaņot tos ar būtiskuma sliekšņiem, kas būs jāpiemēro regulatīvajā kontekstā⁹. Līdzīgā veidā iestādēm precīzāk jādefinē priekšnosacījumi riska darījumu izslēgšanai no trešā posma kategorijas (t.i., aktīvu ar samazinātu kredītvērtību kategorijas), t.sk. nosakot potenciālo atvērto periodu definīciju atbilstoši attiecīgajam ES prudenciālajam regulējumam¹⁰.

1.2.5. **Vērtības samazināšanās: kredītriska ievērojamas palielināšanās (KRIP) novērtēšana**

Katrā pārskata datumā iestādēm jānovērtē, vai kopš finanšu instrumenta sākotnējās atzīšanas ir notikusi kredītriska ievērojama palielināšanās (KRIP). Tas jādara, lai

⁸ Sk. [norādījumus bankām par ienākumus nenesošiem kredītiem](#).

⁹ EBI Regulatīvo tehnisko standartu 2016/06 projekts par kredītsaistību termiņa kavējuma būtiskuma sliekšni saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 575/2013 178. pantu.

¹⁰ Komisijas 2015. gada 9. janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr. 2015/227, ar ko groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 680/2015, ar ko nosaka Īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz iestāžu sniegtajiem uzraudzības pārskatiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 575/2013.

noteiktu, vai paredzamos kredītzaudējumus novērtē kā darbības laikā paredzamos kredītzaudējumus, t.i., vai šos riska darījumus vajadzētu pārvest no vērtības samazinājuma pirmā posma uz otro posmu. Šim KRIP novērtējumam jābalstās gan uz kvantitatīviem, gan kvalitatīviem rādītājiem.

Vairums NI un MNI novērtējumā koncentrējas uz kvantitatīviem rādītājiem. Saistību neizpildes varbūtības (SNV) relatīvās pārmaiņas ir svarīgākais identifikators (kopā ar SNV absolūtajām pārmaiņām), kas norāda, vai ir vai nav notikusi KRIP. Uzraugi sagaida no iestādēm, lai tās kā alternatīvu rādītāju izmantotu riska darījumu iekļaušanu kontrolosarakstā, atvieglojumu pasākumu piemērošanu vai 30 kavējuma dienu izraisītājpunkta sasniegšanu. Attiecībā uz NI un MNI veiktās tematiskās pārbaudes rezultāti apstiprina, ka dažas iestādes jau dara to, kas no tām tiek sagaidīts. Joma, kurai iestādēm jāpievērš lielāka uzmanība, ir skaidru noteikumu un potenciālo atvēršanas periodu noteikšana attiecībā uz riska darījumu, kas klasificēti kā otrā posma riska darījumi, pārvešanu atpakaļ uz pirmo posmu.

Turklāt dažas NI un MNI plāno izmantot ar "zemu kredītrisku" saistīto atbrīvojumu. Tas ļauj iestādēm pieņemt, ka finanšu instrumenta kredītrisks kopš sākotnējās atzīšanas nav nozīmīgi palielinājies, ja pārskata datumā konstatēts, ka šā finanšu instrumenta kredītrisks ir zems. Taču tiek rekomendēts, lai šādi atbrīvojumi tiktu pienācīgi dokumentēti, pamatoti un kredīvēšanas riska darījumu gadījumā to izmantojums būtu ierobežots.

1.2.6. Vērtības samazināšanās: uz nākotni vērstas informācijas iekļaušana ar vērtības samazināšanos saistīto PKZ modelī

Vairums iestāžu iekļaus uz nākotni vērstu informāciju (UNVI) ar vērtības samazināšanos saistīto PKZ modelī, balstoties uz dažādiem scenārijiem. Vairums iestāžu UNVI prognozēšanai izmantos 3 gadu periodu, savukārt atbilstošs skaits citu iestāžu izmantos 3–5 gadu periodu. Ir svarīgi, lai UNVI prognozēšanai tiktu noteikts atbilstošs periods, kas veicinātu prognožu ticamību. Attiecībā uz potenciālo vajadzību veikt uzlabojumus šajā jomā vitāla nozīme saistībā ar UNVI ir pārvaldības aspektam, jo ievērojams skaits iestāžu nevarēja uzrādīt pietiekamu iekšējo dokumentāciju saistībā ar UNVI iekļaušanu. Turklāt vairākas iestādes plāno izmantot tikai dažus makroekonomiskos mainīgos lielumus, piemēram, iekšzemes kopproduktu (IKP), bet nav identificējušas citus UNVI veidus, kurus varētu uzskatīt par svarīgiem PKZ noteikšanai detalizētākā līmenī.

Aprēķinot uzkrājumus vērtības samazināšanās zaudējumiem PKZ modelī, svarīga loma ir nodrošinājuma vērtības noteikšanai, īpaši gadījumos, kad sagaidāms, ka kaut kad nākotnē notiks nodrošinājuma realizācija. Tāpēc iestādēm jāievēro pietiekama piesardzība, atspoguļojot ietverto nenoteiktību. Piemēram, ņemot vērā to, ka nodrošinājuma realizācijas vērtība saistīta ar izpildes risku, iestādēm ļoti uzmanīgi jāapsver gadījumi, kad nodrošinātais elements laika gaitā pieaug. Šādi gadījumi jāpamato ar pārliecinošiem pierādījumiem, ka pieaugusi vērtība ir ilgtspējīga, kā

attiecībā uz nekustamo īpašumu izklāstīts arī norādījumos iestādēm par ienākumus nenesošiem kredītiem¹¹.

Īpaši attiecībā uz MNI, kurām ir tendence izmantot ārēju piegādātāju sagatavotu UNVI un makroekonomiskos scenārijus, svarīgi uzsvērt, ka iestādēm jānodrošina, lai scenāriji būtu pielāgoti to uzņēmējdarbības un kredītriska darījumu profilam. Šajā posmā tikai dažas MNI scenāriju izstrādē izmanto iekšējo makroekonomisko analīzi. Turklāt, ja tiek izmantots ekspertu spriedums, tam jābūt skaidrotam un pienācīgi dokumentētam. Svarīgi arī, lai jebkādas novirzes, kas radušās sakarā ar to, ka NI un MNI izmantojušas ekspertu spriedumu, pēc sava virziena atbilstu kvantitatīvajām prognozēm.

1.2.7. Vērtības samazināšanās: apstiprināšana un atpakaļejošās pārbaudes

Gandrīz visās iestādēs vēl nepieciešami uzlabojumi saistībā ar atbilstoša un droša apstiprināšanas un atpakaļejošo pārbaudžu procesa izstrādi 9. SFPS PKZ modelēšanas vajadzībām. Atklājās vairāki trūkumi saistībā ar apstiprināšanas funkciju, piemēram, nebija nodrošināta tās neatkarība no modeļu izstrādes, lomas un pienākumi bija neskaidri definēti un trūka resursi un speciālā zināšanas. Turklāt atklājās arī apstiprināšanas sistēmas trūkumi, piemēram, skaidri nenodalīti modeļu komponenti (projektējums/ievaddati/izvaddati). Taču pēc uzraudzības dialoga NI bija vērojami vairāki uzlabojumi saistībā ar šo procesu un tā dokumentāciju.

MNI apsekojums parādīja, ka šīs iestādes vēl ir apstiprināšanas un atpakaļejošo pārbaudžu sistēmas izstrādes procesā. MNI plāno veikt modeļu apstiprināšanu un atpakaļejošās pārbaudes reizi gadā.

Visām iestādēm, kurās konstatēti trūkumi apstiprināšanas un atpakaļejošo pārbaudžu jomā, tiek ļoti ieteikts šajā jomā piesaistīt pietiekami augsti kvalificētus darbiniekus, jo apstiprināšanas un atpakaļejošo pārbaudžu procesiem jābūt ieviestiem jau pirms 2018. gada. Turklāt iestādēm jānodrošina visaptveroša modeļu apstiprināšanas sistēmas un procesa dokumentācija. Šādai periodiskai pārskatīšanai jānodrošina, lai modeļa pieņēmumi vienmēr būtu pamatoti un būtu ņemta vērā jaunākā pieejamā informācija.

1.2.8. Vērtības samazināšanās: darbības laikā novērtēto PKZ aprēķināšana

Tiek gaidīts, ka visas iestādes ievēros EBI pamatnostādnes par PKZ¹², lai gan vairumā iestāžu pamatnostādnes vēl nav transponētas iekšējās politikas rokasgrāmatās.

¹¹ ECB banku uzraudzības norādījumi bankām par ienākumus nenesošiem kredītiem, 2017. gada marts.

Visas iestādes, kas regulatīvajiem mērķiem izmanto IRB modeļus, izstrādā 9. SFPS modeļus, kam pamatā ir saistību nepildīšanas varbūtības (SNV), saistību nepildīšanas zaudējumu (SNZ) un riska darījumu, kuros netiek pildītas saistības (EAD), parametri, galvenokārt balstoties uz esošajiem prudenciālajiem modeļiem. Taču iestādēm jānodrošina, lai atšķirības starp IRB modeļu un 9. SFPS modeļu prasībām būtu pienācīgi ņemtas vērā, veicot nepieciešamos pielāgojumus. Daudzas iestādes iegūs darbības laikā novērtēto SNV no 1 gada laikā novērtētās SNV, izmantojot vispārpieņemtās pieejas (piemēram, migrācijas matricas). Kas attiecas uz SNZ un EAD, darbs pie modeļu izstrādes iestādēs ir mazāk pārvirzījies uz priekšu, īpaši saistībā ar uz nākotni vērstas informācijas iekļaušanu. Svarīgi atzīmēt, ka tikai retos gadījumos PKZ vajadzētu būt vienādiem ar nulli, pat ja riska darījumu kredītrisks ir zems.

1.2.9. Vērtības samazināšanās: papildu apsvērumi par portfeļiem, kuriem piemēro standartizēto pieeju (SP)

Kā bija gaidāms, iestādes, kuras izmanto uzraudzības iestāžu apstiprinātus IRB modeļus, parasti ir labi sagatavotas speciālo zināšanu un modelēšanas prasmju ziņā arī attiecībā uz tiem portfeļiem, kam pašlaik tiek piemērota SP. Taču iestādēm, kuras piemēro tikai SP, galvenā problēma saistībā ar 9. SFPS ieviešanu ir PKZ ietvara izstrāde. Tas īpaši attiecas uz MNI, jo tās parasti attiecībā uz kredītrisku izmanto SP. Iestādes norādījušas, ka to galvenā problēma saistībā ar PKZ ietvara izstrādi ir (vēsturisku) datu, resursu un ar modelēšanu saistīto tehnisko zināšanu trūkums. Dažos gadījumos PKZ aplēsēs izmantotie ievaddati tiek apstiprināti vai noraidīti, pamatojoties uz ekspertu spriedumu. Visbeidzot, bažas rada arī ekspertu sprieduma loma attiecībā uz pieeju portfeļiem ar zemu saistību neizpildes iespēju.

¹² EBI Pamatnostādnes 2017/06 par kredītriska pārvaldības praksi un paredzamo kredītzaudējumu grāmatvedības uzskaiti.

Saīsinājumi

CET1	pirmā līmeņa pamata kapitāls	SFPS	starptautiskais finanšu pārskatu standarts
EAD	riska darījums, kurā netiek pildītas saistības	IRB	uz iekšējiem reitingiem balstīta pieeja
EBI	Eiropas Banku iestāde	SNZ	saistību nepildīšanas zaudējumi
ECB	Eiropas Centrālā banka	SNV	saistību nepildīšanas varbūtība
PKZ	paredzami kredītzaudējumi	SP	standartizētā pieeja
IKP	iekšzemes kopprodukts	KRIP	kreditriskā ievērojama palielināšanās
UNVI	uz nākotni vērsta informācija	TPPM	tikai pamatsummas un procentu maksājumi
PVPI	ar atspoguļojumu pārējos apvienotajos ienākumos	VUM	Vienotais uzraudzības mehānisms
SGS	starptautiskais grāmatvedības standarts		

© Eiropas Centrālā banka, 2017

Pasta adrese: 60640 Frankfurt am Main, Germany
Tālrunis: +49 69 1344 0
Interneta vietne: www.bankingsupervision.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst stāvoklim 2017. gada 15. jūlijā.

ISBN 978-92-899-3094-9 (pdf)
DOI 10.2866/834437 (pdf)
EU kataloga numurs QB-05-17-040-LV-N (pdf)